

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Маршук Юлія Сергіївна ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ	606
Новиченко Михайло Юрійович МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТИ В СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	609
Оскілко Олексій Олегович ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	610
Романовський Денис Сергійович АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)	613
Сухий Євген Олександрович ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО.....	615
Шамота Олександр Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	617
Якушев Станіслав Ігорович КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)	618

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юріївна ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ЩОДО ДИТИНИ, ЯКА ДОСЯГЛА ПОВНОЛІТТЯ.....	621
Андронов Ігор Володимирович БЕЗПАПЕРОВИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	623
Бут Ілля Олександрович АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОЗОВНІ ВИМОГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	626
Дрогозюк Крістіна Борисівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	628
Павлова Юлія Сергіївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ	630
Полуніна Ольга Олександрівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	632
Полюк Юлія Іванівна ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	634
Стоянова Тетяна Анатоліївна РОЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ТА ПРОДОВЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПISУ	636
Цал-Цалко Юлія Юліївна ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	638
Яніцька Інна Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЩОДО ОПИКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	640
Гончарук Анастасія Сергіївна РІВНІСТЬ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	641
Кикоть Артем Володимирович РОЛЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРАВА.....	644
Петренко Наталія Дмитрівна ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ.....	645
Привиденцев Олександр Геннадійович ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	647
Сатановська Олена Валентинівна ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ ТА ЗМІСТ	650
Снітко Андрій Сергійович НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ... ..	652

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитоновна Олена Іванівна САМОЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	655
---	-----

5. Андронов І. В. Судові рішення в цивільному процесі України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2018. 435 с. URL: <http://hdl.handle.net/11300/10924>.

Ключові слова: цивільний процес, позов, альтернативний позов, факультативний позов.

Keywords: civil process, lawsuit, alternative lawsuit, optional lawsuit.

Дрогозюк Крістіна Борисівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах невинного розвитку інформаційного суспільства будь-яка особа може стати блогером та розміщувати майже будь-який контент у своєму блозі, впливати на свою аудиторію тощо. Блогер може висвітлювати суспільно значущі новини, ділитись корисним досвідом, організовувати збори на військову амуніцію, розміщувати рекламу тощо, а може займатись розповсюдженням шкідливого контенту, колабораційною діяльністю, шахрайством тощо. Блогами користуються як пересічні громадяни, так і політики, журналісти, митці, юристи, письменники, так звані лідери думок (інфлюєнсери) тощо.

В Україні за останні десятиріччя блоги стали неодмінною частиною сучасного інформаційного простору. За результатами щорічного дослідження USAID-Internews щодо споживання медіа, у 2023 році переважна більшість людей в Україні споживала новини із соціальних мереж – 76% [1]. Через свою зручність, соціальні мережі стали основним джерелом для отримання новин під час повномасштабної війни (зокрема, Telegram). Разом з тим, відповідний месенджер несе свої ризики розповсюдження дезінформації.

Незалежно від того, якій тематиці присвячено блог, його цінність полягає в контенті (інформації), яким він наповнений. При цьому під інформацією в даному випадку слід розуміти будь-які дані, наведені в різній формі (текстовій, графічній, відео, -звукзапис тощо). Відповідно до Закону України «Про інформацію», інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Слід зауважити, що на законодавчому рівні встановлено певні обмеження щодо поширення інформації [2, с. 94–95].

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про інформацію», кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. При цьому, реалізація відповідного права не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб. У ст. 22 Закону України «Про інформацію» зазначено, що масова інформація – інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб.

Законом України «Про доступ до публічної інформації» закріплюється право блогера, як громадянина має право вільно вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати інформацію, разом з тим, як суб'єкт впливу на громадську думку блогер не несе обов'язок, пов'язаний з перевіркою достовірності інформації, що їм розміщується.

На думку окремих вчених, покласти такий обов'язок на блогера практично неможливо, оскільки будь-який блог – це результат діяльності не одного суб'єкта – блогера, а цілого колективу, адже блог складається не тільки з контенту автора блогу, а й коментарів його ауди-

торії. І якщо достовірність своїх слів блогер може підтвердити, то сепарувати висловлювання всіх інших користувачів об'єктивно неможливо, а видалення сумнівних, з точки зору блогера коментарів, може розцінюватись як обмеження свободи слова аудиторії [3, с. 137].

На нашу думку, можна погодитись з такою позицією лише частково. У разі введення жорстких меж для перевірки достовірності інформації, яку публікує блогер, дійсно діяльність блогера стане неможливою, адже суть блогу поляє у мобільності, швидкому створенні контенту та щоденній публікації інформації, яка часто отримана зі сторонніх неперевіраних джерел. Разом з тим, з урахуванням умов сьогодення видається доречним закріплення обов'язку блогерів публікувати достовірну інформацію, у тому числі, на суспільнозначущі теми, а також закріплення певних вимог, які будуть пред'являтися до контенту (інформації), який поширюється блогерами.

У цьому контексті варто згадати Закон про цифрові послуги (DSA) набув чинності для всіх онлайн-платформ Євросоюзу 17 лютого 2024 року[4]. Відповідний закон передбачає впровадження онлайн-платформами Євросоюзу заходів з протидії незаконному контенту, товарам і послугам, захисту неповнолітніх, заборони реклами, націленої на користувачів на основі конфіденційних даних, таких як політичні чи релігійні переконання, сексуальні вподобання тощо.

Під час повномасштабного вторгнення український законодавець зробив спробу прирівняти блогерів до представників медіа та врегулювати діяльність блогерів у питанні поширення ними інформації. 3 березня 2022 р. Головнокомандувачем Збройних Сил України було видано наказ від № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборону та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану», зокрема, на блогерів було поширено:

- алгоритм роботи з акредитованими представниками медіа під час дії правового режиму воєнного стану;
- порядок акредитації представників медіа під час дії правового режиму воєнного стану;
- правила роботи представника медіа у районі ведення бойових дій [5, с. 78-79].

Згідно з п. 11 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» під час дії воєнного стану, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати регулювання роботи медіа [5, с. 78].

24 лютого 2022 р. Верховною Радою України було прийнято декілька законів України про внесення змін до Кримінального кодексу України за поширення незаконного контенту, зокрема до статті 111-1 «Колабораційна діяльність», статті 114-2 «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану», статті 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників» та статті 435-1 «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю». Вказані статті встановлюють відповідальність осіб, у тому числі блогерів, за поширення забороненої інформації, передбаченої відповідним складом злочину [5, с. 79-80].

Проведене дослідження дозволило встановити, що окремі питання, що стосуються вимог, які пред'являються до контенту (інформації), який поширюється блогерами, залишаються майже поза правовим полем (окрім, ст. ст. 111-1, 114-2, 436-2, 435-1 ККУ, ст. 307 ЦКУ). Наприклад, блогери можуть свідомо або несвідомо розповсюджувати недостовірну, потенційно шкідливу інформацію або дезінформацію, що обумовлює необхідність законодавчої розробки відповідних положень.

Водночас, у разі врегулювання норм або вимог для розміщуваного контенту у блогах, постає проблема порушення принципу свободи створення та поширення інформації в будь-який законний спосіб, а також свободи слова, творчості та спілкування, які мають поважатись в онлайн-просторі так само, як у реальному світі.

Відсутність визначеної позиції вітчизняного законодавця щодо визначення поняття «блог» має істотне значення при визначенні прав та обов'язків блогера, застосуванні до нього заходів відповідальності, а також забезпечення належного захисту його прав та інтересів. В той же час складність визначення поняття «блог» полягає у тому, що блогерська діяльність охоплює різні види діяльності: підприємницьку, рекламну, просвітницьку, творчу тощо.

Список використаних джерел

1. Українські медіа, ставлення та довіра у 2023 р. *USAID*. 2023. URL: <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2023/10/Ukrainian-media-stavlenia-ta-dovira-2023r.pdf> (дата звернення: 23.02.2024).
2. Лисенко В. В. Громадянська журналістика як засіб реалізації права людини на інформацію : дис. ... канд. юрид. наук : 081 «Право». Одеса, 2021. 209 с.
3. Карпенко О. І. Блогер як медіаособа. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Право. 2016. Вип. 22. С. 135–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_22_34 (дата звернення 22.02.2024).
4. Digital Services Act starts applying to all online platforms in the EU. *European Commission*. 2024. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_881 (дата звернення 22.02.2024).
5. Красноступ Г. М. Правове регулювання професійної діяльності журналістів та інших медіа-учасників в Україні. *Інформація і право*. 2023. № 4 (47). URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/291587> (дата звернення 22.02.2024).

Ключові слова: блог, блогер, блогерська діяльність, правове регулювання, інформація, публічна інформація, воєнний стан.

Keywords: blog, blogger, blogging activity, legal regulation, information, public information, martial law.

Павлова Юлія Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
кандидат юридичних наук*

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ

Штучний інтелект вже вважається не просто новою технологією, а ключовим інструментом у багатьох сферах життєдіяльності. Цю тенденцію ілюструють слова виконавчого директора Google Сундара Пічаї, який порівнює штучний інтелект із новою електрикою та прогнозує, що нейронні мережі в найближчому майбутньому проникнуть у всі сфери життя. Однією з таких сфер є правосуддя, де вже спостерігається впровадження передових технологій та алгоритмів. Цей напрямок розвитку не є майбутністю, але стає реальністю: судові системи деяких країн вже застосовують новітні технології та алгоритми, що можуть швидко та ефективно обробляти великі обсяги даних та забезпечувати справедливість, прозорість та ефективність системи. Проте, поряд з перевагами, виникають і виклики.

Роль штучного інтелекту (ШІ) в судочинстві постійно зростає і відкриває широкі можливості для поліпшення ефективності та доступності правосуддя.